

S. DAUKANTO GIMINAIČIAI KAUNACKIAI

JUOZAS VYŠNIAUSKAS

Praėjusių metų pabaigoje išleista skuodiškio Juozo Vyšniausko knyga „Dvaras prie Aleksandrijos“. „Žemaičių žemės“ skaitytojus supažindiname su šiame leidinyje aprašomais istoriko ir rašytojo Simono Daukanto giminaičiais Kaunackiais.

Publikacijoje panaudotos nuotraukos – iš autoriaus archyvo

Knygos „Dvaras prie Aleksandrijos“ viršelis

1793 metų spalio 28 dieną Lenkimų parapijos Kalvių kaimo valstiečių Jurgio ir Kotrynos Daukantų šeimoje gimė pirmasis vaikas – sūnus Simonas, būsimasis istorikas, rašytojas. Po šimtmečio surastuose ir paskelbtuose jo krikšto metrikuose rašoma, kad jis gimė iš tėvo bajoro ir motinos bajorės. Ši klastotė atsirado dėl aiškaus tikslo – Simonui siekta atverti kelią į aukštuosius mokslus. Nekilmingiems valstiečiams tokia galimybė nebuvo numatyta. Apie 1795 metus jie susilaukė pirmosios dukters Anastazijos. Dar po metų – Onos, kuri gimtuosiuose Kalviuose apie 1815 metus ištėkėjo už Juozapo Prušinsko. 1802 metų gegužės 12 dieną Daukantams gimė duktė Kotryna, 1804 metų sausio 16 dieną – Konstancija, o 1805 metų gegužės 17 dieną – jauniausias vaikas – sūnus Aleksandras.

Anastazija Daukantaitė 1829 metais ištėkėjo už Kazimiero Kaunackio, gyvenančio Skuodo parapijoje, Kivylių kaime. Judviejų santuokos registravimas vyko ne jaunosios pusėje – Lenkimų bažnyčioje ir ne Aleksandrijos bažnyčioje, iki kurios Kaunackiams – tik pora kilometrų. Jie moterystės sakramentu buvo susaistyti pakeičiant iš Lenkimų į Kivylius. Tėlių vyskupijos kurijos fonde esančioje Skuodo Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikų knygoje įrašyta (įrašas lenkų kalba), kad 1829 metų birželio 18 dieną susituokė trisdešimties metų Kazimieras Kaunackis, Liudviko sūnus, ir dvidešimt ketverių metų Anastazija Daukantaitė, Jurgio duktė.

Skiltyje apie jaunavedžių gimdytojus ir santuokos liudininkus įrašyta, kad jaunojo tėvai – darbininkai Liudvikas ir Kotryna (Kniupavičiūtė – z Kniupowiczow) Kaunackiai yra vyras ir žmona, ir kad jaunosios tėvai – darbininkai Jurgis ir Kotryna (Odinaite) Daukantai yra vyras ir žmona. Trumpiau pasakius, abiejų tėvai gyvena santuokoje. Išvardintus asmenis Dievo akivaizdoje Bažnyčia sujungė dalyvaujant patikimiems liudininkams – Antanui Narvilui, Pranciškai Pet-

rulevičienei, Mykolui Kosevičiui ir daugeliui kitų susirinkusiųjų.

1831 metų lapkričio 22 dieną Skuodo parapijos dukterinėje Aleksandrijos bažnyčioje buvo pakrikštytas Kazimiero ir Anastazijos Kaunackių sūnus vardu Leonas Stanislovas, gimęs 1831 metų lapkričio 21 dieną Aleksandrijos kaime. Jo krikšto tėvai buvo Stanislovas (pavardė neįskaitoma) ir Barbora Bernotienė. Krikštijamam vaikui asistavo Bonifacas Lukošius ir Ona Norvilavičiūtė.

Seserį, ištėkėjusią į Kivylius už Kaunackio, grįžęs atostogų iš Rygos ir Petrapilio, aplankydamas brolis Simonas. Dirbdamas Rygoje, atostogavo 1828 m. liepą, kitų metų gruodį, po to – tik 1834 m. liepą. Pasakojama, jog per atostogas, viešėdamas pas seserį Kivyliuose (atrodo 1844 metais), įkalbinėjęs vieną sūnų leisti į mokslus, o patiems su kitais vaikais pasistengti ištrūkti iš valstiečių luomo. Daukantas sakęs: „(...) ar negalėtumėte prisirašyti prie miesto arba ten persikelti, juk galėtumėte kupčystė užsiimti, kromą uždėti, bet ūkininku negera būti, nes miesčionis turi geresnes tiesas (provas). Ant anų nieks taip nepuola, kaip ant sodiečių“.

Jų vaikų būta ne vieno. 1833 metų rugpjūčio 12 dieną kunigas Leonas Montvydas Aleksandrijos bažnyčioje pakrikštijo gimdytojų Kazimiero ir Anastazijos (Daukantaitės) Kaunackių sūnų Ipolito Mykolo vardu. Tikriausiai dar vienas jų sūnus turėjo Aleksandro vardą. Gegrėnų kapinėse (Žemaičių Kalvarijos seniūnija) yra palaidotas Vincas Kauneckis (1902–1978), kurio tėvas Aleksandras. Jis gyveno tarp Gegrėnų ir Platelių, valdė daugiau kaip 50 hektarų žemės. Aleksandras Kauneckis – Rozalijos Kauneckytės-Trakumienės, Eleonos Kauneckytės-Jazdauskienės, Kauneckytės-Beniušienės, Barboros Kauneckaitės, Vinco Kauneckio ir Adomo Kaunecko tėvas.

Adomas Kauneckas, Aleksandro sūnus, po vedybų apsigyveno netoli Šačių, Vabaliuose. Rozalijos Kauneckytės-Trakumienės duktė Stasė, gimusi 1908 m., yra pasakojusi, kaip su dėde Adomu iš

Vabalių yra važiavę pas giminaičius Kaunackius į Kivylius, kur buvęs gražus ūkis. Rozalija Trakumienė daktarus Ferdinandą ir Platoną Kaunackius vadindavusi savo broliais, gal pusbroliais.

XIX a. II p. Truikinuose gyveno Andrius ir Kotryna Kaunackiai. Jų dukters Onos santuoka 1892 m. registruota Skuodo bažnyčioje.

Esant sudėtingoms carinės Rusijos priespaudos sąlygoms, savo gyvenimo saulėlydžiui Papilės miestelyje rengėsi pavargęs ir pasiligojęs Simonas Daukantas, o Kivyliuose jo sesers Anastazijos (ir Kazimiero Kaunackio) sūnus Leonas vedė truikiniškę Ceciliją Knipavičiūtę. Judviem 1861 m. gegužės 30 d. gimė sūnus, kuriam krikšto tėvai davė Ferdinando vardą. 1864 m. sausio 3 d. jų šeimoje gimė sūnus Boleslovas, 1865 m. liepos 17 d. – Platonas, 1868 m. gegužės 29 d. – Kalikstas. Jam šį vardą gimimo dieną Aleksandrijos bažnyčioje suteikė kunigas Ignas Stankūna. Jis su Amelija Knipavičiene, Jokymo žmona, buvo ir Kaliksto krikšto tėvai. Kitų metų sausio 13 d. Kalikstas mirė. Tikslių datų, kada gimė Valerijonas ir vienintelė duktė Bronislava, nerasta.

Leonas ir Cecilija Kaunackiai visus savo vaikus leisti į mokslus ryžosi ne tik dėdei S. Daukantui paraginus ištrūkti iš valstiečių luomo. Veikė ir jų namuose saugomų mokslininko knygų ir rankraščių aura. Neabejotina, kad didelę įtaką jiems darė ir Cecilijos broliai kniuičiai. Pastarieji bus paskatinę ir jos vyrą Leoną tapti mediku. Tuo laiku prieinamiausias, kartu ir populiariausias, buvo dvasininko, gydytojo ir teisininko aukštojo išsilavinimo siekimo kelias. Truikiniškis Mykolas Knuičypis 1845 m. pabaigė medicinos mokslus Dorpatu (Tartu) universitete. Jis buvo pirmasis, kuris nenuslėpė savo valstietiškos kilmės, bet studentų sąrašuose užsirašė Knipovičiaus pavarde. Tapęs karo ligoninės gydytoju, į Lietuvą nebegrįžo. Be to, Leono Kaunackio dėdė Aleksandras Daukantas buvo karo gydytojas. Jis skaudžiomis aplinkybėmis 1841 m. pasitraukė iš gyvenimo.

Anuo metu Paurupės (šiandieninė Rucava, Latvijos Respublikoje) mokykloje mokinių buvo apie 100, iš jų daugiau kaip 60 – lietuvių katalikų. Tikyba tik po kelerių metų pradėjo dėstyti iš Rusijos gilumos grįžęs kunigas Juozapas Žukas. Būsimasis Žemaičių vyskupas Pranciškus Karevičius su keliomis dešimtėmis draugų lietuvių gyveno greta mokyklos, savininko Šembergo pastatytuose namuose. Jie buvo sausame pušyne, netoli upės. Iki Pappensee (Pappės) kaimo, už kurio bangavo jūra, buvę aštuoni kilometrai. Pamaldžių draugų būrelis kas sekmadienį aštuonis kilometrus keliavęs į Lenkimų bažnyčią klausyti šv. Mišių, susipažinę su tenyškčiu klebonu.

Paurupės mokykla mylėjo ir gerbė carizmo prispaustų Žemaitijos valstiečių vaikus. Nevaržė jų tikybos reikaluose. Daug jos mokinių baigė kunigų seminarijas. Svarbiausia, gerai juos paruošdavo stojimui į gimnaziją. „Šitą mokyklą baigusieji paprastai išlaikydavo Liepojoje kvotimus iš keturių gimnazijos klasių. Vienas mokiniš Kovanckis iš Truikinių, nugis, medic[inae] doct[or] buvo iš Paurupės mokyklos tiesiai patekęs į šeštą klasę arba II, nes tada gimnazijos tebuvo septynių klasių“. Ir šių eilučių autorius P. Karevičius po kvotimų buvęs priimtas į Liepojos gimnazijos šeštą klasę. Klasėje turėjęs 63 draugus, tarp kurių buvęs gražus jaunuolis Narutavičius iš Alsėdžių parapijos. Kaunackio daugiau nemini. Tik prisitaria: kai gyvenę greta Paurupės mokyklos mokiniams pastatytuose namuose, turėję savo šeimnininkę Barborą iš Truikinių parapijos. Neatmestina galimybė, kad ją čia galėjo atvežti Kaunackiai savo vaikams prižiūrėti, maistui gaminti. Tuo pačiu laiku ji galėjo pagelbėti ir kitiems mokiniams. P. Karevičius Truikinus galėjo pris-

Skuodo Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikų knygos įrašas lenkų kalba, nurodo, kad 1829 m. birželio 18 d. susituokė Kazimieras Kaunackis ir Anastazija Daukantaite

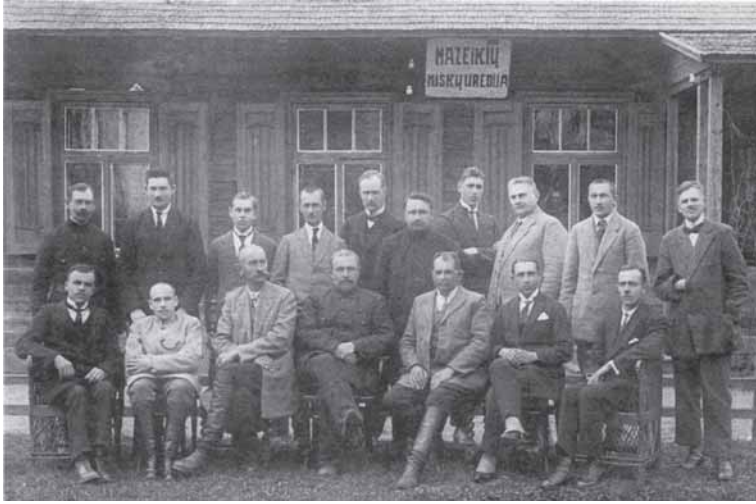

Daktaro Boleslovo Kauno-Kaunackio kapas-rūsvis su Gedimino stulpais Bugenių kaime

minti dar dėl vieno dalyko: kad jį pramokytų lotynų kalbos, tėvai į namus buvo parsivežę truikiniškį Tadeušą Knipavičių.

Ferdinandas Kaunackis, vyriausias iš penkių vaikų, pradžios mokslo žinias įgijo tėviškėje, vėliau įstojo į Rucavos (Latvijoje) privačią mokyklą, kurią baigęs išlaikė egzaminus į Liepojos gimnazijos 6 klasę. Būdamas mokiniu, dar vertėsi pamokomis ir padėjo savo broliams mokytis. Gimnaziją baigė 1881 m. pavasarį ir rudenį išvyko į Charkovo universitetą studijuoti mediciną. Išsklau-

(Nukelta į 70 p.)

Sedoje, prie Mažeikių urėdijos. Sėdinčiųjų tarnautojų centre – urėdas Valerijonas Kaunackis.

V. Kaunackis sėdi ant suolo prie savo gyvenamojo namo Bugeniuose, 1932 m.

(Atkelta iš 69 p.)

sęs vieną semestrą, išsikėlė į Dorpato universitetą, nes čia tikėjosi rasti daugiau vietinčių – lietuvių. 1887 m. vasarą jis gavo gydytojo diplomą ir grįžo į tėviškę.

Norėdami sužinoti, ar tuo pačiu mokslo keliu, kaip ir Ferdinandas, ėjo jo jaunesni broliai Boleslovas ir Platonas, taip pat tapę gydytojais, turėtume susipažinti su Rucavos privačios (privatinės) mokyklos, Liepojos gimnazijos, Tartu ir Charkovo universitetų archyvais. Ketvirtasis sūnus Valerijonas Lenkijoje baigė Pulavų žemės ūkio institutą ir įgijo miškininko diplomą.

Vienintelė sesuo tikriausiai turėjo tenkin-tis mažesniu išsilavinimu. Ji ištekėjo už

Dambrausko. Jos, 28-erių metų valstietės Bronislavos Kaunackytės iš Kivylių, santuoka su 31-erių metų dvarininku Feliksu Dambrausku iš Šačių registruota 1892 m. sausio 7 d. Skuodo bažnyčioje. Jaunojo tėvai – dvarininkai Teodoras Jeronimas Dambrauskas ir Agnieška Gimbutaitė. Jaunosios – Leonas Kaunackis ir Cecilija Kniupaitė. Bronislavos uošvis Teodoras Jeronimas Dambrauskas, turėjęs bajoro dokumentus, mirė 1899 m. rugsėjo 13 d. Mockaičiuose. Jį kunigas I. Stankūna palaidojo Šačių parapijos kapinėse. Felikso ir Bronislavos Dambrauskų gyvenamoji vieta liko nenustatyta. Šačių bei Notėnų kapinėse nerasta ir jų antkapinio

paminklo. Jų giminaičių Dambrauskų gyven-ta Prialgavos kaime.

Truikiniškė Cecilija Kniupavičiūtė, Liudviko dukterė, ištekėjo į Kivylius už gydytojo Leono Kaunackio, Anastazijos Daukantaitės sūnaus. Vaclovas Biržiška, žinodamas esant kažkokio giminystės ryšio su Kniupiais Kniupavičiais, „Aleksandryno“ trečiajame tome rašo, jog viena iš Daukanto seserų buvo ištekėjusi už ūkininko Kniupio „(gal ta pati Prušinskienė, jos pirmajam vyrui mirus?)“. Šią jo prielaidą kartoja ir kiti autoriai, rašę apie Simoną Daukantą. Truikinių Kniupių Kniupavičių ryšys su Kaunackiais buvo kur kas artimesnis nei iki šiol manyta – tiesioginis. Už Kaunackio ištekėjo ne tik Cecilija Kniupavičiūtė. Jos vyro Leono senelė taip pat buvo iš Kniupių – Kotryna Kniupavičiūtė.

Atsitiko taip, kaip Simonas seseriai Anastazijai buvo pataręs – visi jos anūkai ištrūko iš valstiečių luomo. Tačiau jie neatsisakė kaimo, nepasitraukė nuo žemės. Ne vieninteliai ir ne paskutinieji jie taip darė. Regis, to meto jaunuoliai buvo persiėmę idėjų, kurias mums šiandien nelengva suvokti. Sunku kitkuo, jei ne altruizmu, pasiaukojimu gydyti, šviesti kaimo žmones, išsaugojusius gimtąją žemaičių kalbą, galima paaiškinti Ferdinando Kaunackio veržimąsi įsikurti Kivyliuose, nemažame tėvų ūkyje.

Šiam tikslui pasiekti jis pasinaudojo vyriausiojo sūnaus teise. 1887 m. vasarą, gavęs gydytojo diplomą, jis skuba ne kur kitur, o į tėviškę. Netrukus jį rusų valdžia siunčia į choleros epidemijos apimtas sritis – į Rostovą prie Dono. Ten sergančiuosius gydo iki 1891 metų. Tolimesnis jo tikslas aiškus – grįžti į gimtuosius Kivylius, verstis gydytojo praktika. Tais pačiais 1891-aisiais miršta jo motina Cecilija Kniupavičiūtė, kurią palaidoja Truikinių kapinėse. Gali būti, kad jos mirtis Ferdinandui suteikė galimybę palikti tolimą sritį ir grįžti namo.

Galima stebėtis ir tuo, kad jam gydyti valstiečius nepakako turimo išsilavinimo. Matyt, jis puoselėjo ir kitus planus. Dar studentaudamas susirašinėjo su visuomenės veikėju, spaustuvininku, spaudos darbuotoju, publicistu, lietuvių nacionalinio judėjimo veikėju Martynu Jankumi. F. Kaunackis nuo 1893 m. Dorpatio universitete pradėjo rengti doktoratą. Ten susipažino su iš Ukrainos kilusiu paskutinio kurso medicinos studentu grafu Čapskiu, prijaučiančiu lietuvių studentų judėjimui. Čapskis šelpė gabų gydytoją iš Žemaitijos, dalyvavo slaptuose lie-

tuvių studentų susirinkimuose. Juose galbūt ir buvo aptariami būdai ir galimybės aukotis savo kraštui, šviesti, lavinti jo žmones. Dauguma jų nemokėjo nei skaityti, nei rašyti. O ir tie, kurie mokėjo, skaitė ir rašė ne lietuviškai. Pavyzdžiui, truikiniškė Franciška Zališauskienė (1888–1968) laisvai, vaizdžiai kalbėjo žemaitiškai. Tačiau lietuviškai kalbėti, skaityti, rašyti nemokėjo, nes Petrograde buvo baigusi 4 gimnazijos klases – kaip gimtosiomis kalbomis skaitė ir rašė rusiškai, vokiškai, o meldėsi ir maldaknygę skaitė dar ir lenkiškai.

1894 m. gydytojas Ferdinandas Kaunackis apgynė medicinos mokslų daktaro disertaciją. Visi lietuviai, anais laikais Rusijos ir kitų šalių universitetuose baigę medicinos studijas, save tituluodavo daktarais. F. Kaunackis buvo bene vienintelis tikras mokslų daktaras. Grįžęs į tėvų namus, jis toliau gydė aplinkinių kaimų žmones. 1895 m. svirne įrengė slaptą mokyklą-skaityklą. Joje susirinkusius lietuviškai skaityti bei rašyti mokė pats daktaras. Pas jį slaptoje mokykloje mokėsi ir kivyliškė Ona Girdenytė, kuriai daugiau niekur kitur nebeteko lavintis. Ji su dėkingumu vis prisimindavo savo vienintelę švietimo įstaigą. Nuošaliau pastatytoje peludėje dar įtaisė knygų slėptuvę. Kilus pavojui, buvo pasiruošta ją padegti.

Ne pirmas atvejis, kai tie, kurie siekian paveldėti tėvų ūkį, kol išmoka broliams ir seserims dalis, uždelsia su vedybomis. Taip atsitiko ir Ferdinandui Kaunackiui. Buvo kalbama, kad jis su būsimąja žmona susipažino iškvietas į Gedrimų kaimą pas neturtingą ligonę – jauną gražią merginą, kurią įsimylėjo, o vėliau ir vedė.

Gedrimuose ir Margininkuose Ferdinandas platino draudžiamą lietuvišką spaudą. Ši kryptis nuo Ylakių Mažeikių link jo biografijoje užima svarbią vietą, matyt, todėl, kad Bugeniuose tuo laiku kūrėsi ar jau gyveno jo broliai Boleslovas ir Valerijonas. Neatsitiktinai kai kurie šaltiniai klaidingai nurodo būsimąjį Kaunackienę, kilusią iš Bugenių kaimo. Jaunosios tėvai Anicetas ir Pulcherija (Strukaitė) Gecevičiai gyveno pietvakariniame kelių į Vizgaudžių kaimą ir Ylaktius susikirtimo kampe. Rasti šaltiniai apie jaunosios tėvus paneigia teiginį juos buvus neturtingus.

Ruošdamasis vestuvėms, Ferdinandas suremontavo iš tėvų perimtus namus. Pagrindinius kambarius išdazė skirtingomis spalvomis, juos apstatė Rygoje užsakytais atitinkamų spalvų baldais. Santuoką įregistravo jaunosios parapijos bažnyčioje – Ylakuose 1908 m. rugpjūčio 9 dieną. Įrašas primena, kad tą dieną susituokė 45 metų Ferdinandas Kaunackis, Leono sūnus, iš Kivylių ir 21 metų Regina Gecevičiūtė, Aniceto duktė, iš Gedrimų. Apie Ferdinando kilmę parašyta, jog jis yra valstietis, o Regina – miestietė. Gecevičiai buvo vieni iš tų, kurie, vystantis kapitalizmui, ištrūko ne tik iš valstiečių luomo, bet ir iš kaimo.

1909 m., būdamas 78 metų amžiaus, mirė Leonas Kaunackis, Anastazijos Daukantaitės sūnus. Jį palaidojo prie žmonos Cecilijos Truikinių kapinėse. Tais pačiais metais Regina ir Ferdinandas Kaunackiai susilaukė sūnaus, kurį pakrikštijo Raimondo vardu. 1910 m. jiems gimė duktė Aldona, 1913 m. – Regina, 1914 m. – Napoleonas.

Daktaro Jono Basanavičiaus paprašytas, F. Kaunackis 1912–1913 m. į Vilnių pasiuntė didelę Simono Daukanto biblioteką, Kivyliuose saugotą apie 50 metų. Nors jau buvo atsauktas lietuviškos spaudos draudimas, darbas buvo ne mažiau atsakingas. Istoriko knygas ir rankraščius reikėjo supakuoti į 17 didelių dėžių. Jas, arklių traukiamais vežimais nuvežė į Priekulės (Latvija) ar Lūšės geležinkelio stotį, o iš čia jos pasiekė Vilnių, Lietuvių mokslo draugiją.

Medicinos mokslų daktaras, Kivylių dvaro savininkas Ferdinandas Kaunackis

Kitame šaltinyje rašoma: „1911 metų liepos mėnesį Lietuvių Mokslo Draugija Vilniuje iš Skuodo parapijos Kivylių dr. Ferdinando Kaunackio ir jo giminių gavo S. Daukanto biblioteką. Iš viso 8 dėžes“. V. Merkys, rašęs apie Simoną Daukantą, patikslina – ši draugija biblioteką iš Kivylių gavo 1910 m. pabaigoje. Taip svarbiausieji šaltiniai apie S. Daukantą, jo kūrybą susitelkė Vilniuje ir visuomenei atsirado galimybė su jais geriau susipažinti.

Visi trys Anastazijos Daukantaitės anūakai – broliai Kaunackiai – ištrūko iš valstiečių luomo, bet liko kaime, tapo žemvaldžiais, naujos kartos dvarininkais, o Valerijonas – dar ir naujosios Lietuvos pramonės kūrėju. Su žemdirbiais reikalų turėjo ir jų brolis gydytojas Platonas.

1914 m. rugpjūčio 1 d. prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas, užsitęsęs apie penkerius metus. Jo pradžioje Lietuva buvo pafrontės zona. Rusų valdžia Kivyliuose, prie Aleksandrijos, ūkininkaujantį ir privačioje ligoninėje gydytojo praktika besiverčiantį medicinos mokslų daktarą, keturių vaikų tėvą Ferdinandą Kaunackį paskyrė Sedos ligoninės vedėju.

1915 m. iki spalio vidurio Vokietijos kariuomenė okupavo Lietuvą. Dabar ji buvo pajungta Vokietijos karo reikmėms tenkinti. Tuoj pat buvo sudaryta valdžia okupuotam Lietuvos ir Kuršo kraštui valdyti. Tuo laiku buvo įkurta Sedos apskritis, kuriai priklausė ne tik Ylaktiai, Aleksandrija, bet ir Skuodas, Mosėdis.

(Nukelta į 72 p.)

(Atkelta iš 71 p.)

F. Kaunackį mobilizavo Sedos apskrities gydytojo pareigos.

F. Kaunackio pagalbos ligoniai laukė ne tik Sedoje, bet ir Kivyliuose. Savo ligoninėje sergančiųjų patalynės daktaras neleidavo nešti koridoriumi, reikalavo ją mesti per langą tiesiai ant žemės, kad kiti nuo sergančiųjų neužsikrėstų.

Baigiantis karui, prasidėjo komunistuojančių žmonių sukelti neramumai, išpuoliai. Daktaras F. Kaunackis ne kartą vyko į Vilnių sužinoti, kodėl Lietuvos Valstybės Taryba nesiima veiksmų savo valdžiai įtvirtinti, gaivalams sudrausminti. Jokios pagalbos ten jis nesulaukė, tik Vidaus reikalų ministro Vlodo Stašinskio buvo paskirtas Sedos apskrities viršininku. Tuo pačiu jam buvo pavesta ir toliau eiti apskrities gydytojo pareigas. Taigi jam netiesiogiai buvo pasakyta, kad pats turi imtis Lietuvos Nepriklausomybės įtvirtinimo, administracinio darbo. Anot pas Kaunackius Kivyliuose tarnavusios Kostancijos Pečiulytės-Stasienės, daktaras, anksti kėlęs, rytmečiais išvažiuodavo į Sedą arkliais, vakare grįždavo namo.

Dar keletą kartų daktaras slapta per bermontininkų frontą vyko į Vilnių krašto gynėjams parvežti lėšų ir ginklų. Tik panaikinus Sedos apskritį, baigėsi jo kaip administratoriaus veikla, po kurios galėjo atsidėti ūkininkavimui ir mediko darbui. Po to jį ir Skuodo dekaną Pranciškų Žadeikį buvęs Mosėdžio ir Skuodo revoliucinių komitetų nariu ilgai dar kaltino, kam šie prašė Liepojoje buvusios anglų eskadros vado admiralo Sinklerio karinės pagalbos, kurios dėka 1919 m. sausio 3 d. Skuode buvo išvaikytas revoliucinis komitetas.

Tais pačiais 1919 m. Reginai ir Ferdinandui Kaunackiams gimė sūnus, kuriam jie davė Lietuvos kunigaikščio Algirdo vardą.

Daktaras Platonas Kaunackas iki Pirmojo pasaulinio karo gyveno ir dirbo gydytoju Žemaičių Kalvarijoje. Jis miestelyje turėjo butą, kabinetą, kuriame priiminėjo ligonius. Nuo broliu Ferdinando, Boleslovo, Valerijono jis skyrėsi tuo, kad nevaldė žemės, kad niekas jo nevadino, netitulavo dvarininku.

Pirmojo pasaulinio karo metais Platonas, matyt, buvo pašauktas į rusų armiją dirbti karo gydytoju. Rusijoje įvykus bolševikų revoliucijai ir prasidėjus visuotinei suirutei, daktaras P. Kaunackas grįžo į Žemaitiją. Apsiziūrėjo. Žemaičių Kalvarija jam pasirodė menka ir suvargusi. Apsistojo Plateliuose. Apsigyveno grafo dvarui priklausančiame name, kuris stovėjo gatvėje, vedančioje į Gintališkę. Šeimos neturėjo. Gyveno su sena šeimininke. Jo „gaspadinė“ buvusi paprasta suvargusi senelė. Ji daktarui rinkdavusi „sriavines“ – kraujžoles. Ne baltąsias, o rusvąsias (ružavąsias).

Platelių apylinkėse tuo metu karštine (šiltine) sirgę daug žmonių. Daktaras Kaunackas juos lankęs, rūpestingai gydęs. Labai geras buvęs neturtingiems (biedniems), iš jų užmokesčio neimdavęs – konsultavęs, gydęs veltui. Puidokienė, gimusi 1904 m. ir gyvenusi Mėdsėdėlių kaime, yra pasakojusi, kad jos tėvų Ripkauskų šeimoje kartą atsirado sergančių šiltine. Juos aplankęs daktaras Kaunackas, pamokęs, kaip durų rankenas šlapiu skuduru valyti, gerai nušluostyti. Reikalavęs naudotis atskirais indais, rankluosčiais. Kantriai aiškinęs, kaip apsisaugoti nuo prasidėjusios epidemijos. Daktarui likę dėkingi, nes niekas tada jų šeimoje nenumirė.

Deja, pats daktaras, kitus begydydamas, užsikrėtė, susirgo ir, ilgai nesikankinęs, mirė. Platonui susirgus, atvažiavęs jo brolis iš Kivylių ir dvi savaites, kol šis užgeso, slaugė jį. Anot Šoblinskaitės, mirus daktarui Platonui Kaunackui, iš kažkur atvažiavęs jo brolis ir jį palaidojo Beržoro kapinėse. Be didelių iškilmių, nes

buvę sunkūs pokario metai. Visi labai bijoję mirties dalgiu besišvaistančios užkrečiamos ligos. Todėl žmonių, lydėjusių daktarą į kapines, buvę labai mažai. Karštą su daktaro kūnu į kapines vežę ant skersai ratuose padėtų dviejų maišų, prikimštų šiaudų. Taip veždavo ir kitų mirusiųjų palaikus.

Ant daktaro Platono kapo tas pats brolis vėliau uždėjęs didelį paminklinį akmenį. Tie, kas moka skaityti, perskaito, kas po juo guli, o kas nemoka, žino, kad ten paguldytas yra Platelių daktaras Kaunackas. Taip kalbėjusi prisiminimų pateikėja Stanislava Šoblinskaitė (1895–1991). Pagal kitą pasakojimą, gydytojas Platonas Kaunackas po vanojimosi pirtyje susirgęs plaučių uždegimu ir, neilgai trukus, miręs.

Daktaro kapo antkapinėje plokštėje po kryžiaus ženklų išskalti šie žodžiai:

D. D. G.

Čia ilsisi

DAKTARAS

PLATONAS

KAUNACKAS

gimė Kivyliuose 17 VII 1865 m.

mirė Plateliuose 19 XII 1919 m.

„Vargo pelės“ ainis.

Daktaro kapas yra pietrytinėje Beržoro kapinių dalyje, tarp kapinių kopyčios ir tvoros, už kurios matyti ežero vandenys. Per vieną duobių eilę arčiau kopyčios ateivį gali sudominti taip pat atklinai uždengta kapo duobė ir kryžius, ant kurio užrašyta Barbora Kaunackaitė. Ji, galima manyti, buvo daktaro pusseserė.

1920–1921 m. Ferdinandas Kaunackis ėjo Skuodo ligoninės vedėjo pareigas. Šią ligoninę perkėlus į apskrities centrą Kretingą, jis Skuode savo lėšomis ruošėsi atidaryti privačią ligoninę. Nesulaukęs palaikymo ir pritarimo, visam laikui sugrįžo gyventi į Kivylius, kur beveik iki pat mirties vertėsi privačia gydytojo praktika, ūkininkavo. Neaišku lieka, kokio dydžio ligoninė tuo metu Skuode galėjo būti, nes karo meto rašytiniuose šaltiniuose apie ją žinių nerandama. Iš Priekulės savaitgaliais atvykstantis gydytojas pacientus priiminėdavo vaistinėje. Regis, šis pavadinimas tuo metu buvo taikomas stacionariai gydymo įstaigai ir neturinčiai gulimų vietų, lovų.

1921 m. gegužės 9 d. Kaunackiai susilaukė paskutiniojo sūnaus, kurį pakrikštijo Ferdinando Vytauto vardu.

Daktaras dar buvo kviečiamas užimti Vytauto Didžiojo universiteto, įkurto 1922 m. pradžioje Kaune, Chirurgijos-ginekologijos katedros profesoriaus vietą. Atsisakė, nes iš tėviškės niekur nenorėjo keltis. Jai jau buvo atidavęs daugiau kaip 30 savo gyvenimo metų. Nors ir būdamas 265 hektarų žemės savininku, dar nebuvo įgyvendinęs visų puoselėtų sumanymų. 80 hektarų žemės jis paveldėjo iš tėvo, kitą žemės dalį 1890–1920 m. nusipirko iš įvairių asmenų. Jam priklausė du trečdaliai Kivylių kaimo (jo dydis – 399 ha), žemių.

Pirmasis tarpukario dešimtmetis laikomas daktaro F. Kaunackio dvaro klestėjimo periodu. Jį aplankė ne tik daug ekskursijų, bet ir literatūros klasikas Juozas Tumas-Vaižgantas, Lietuvos prezidentas Antanas Smetona, kaimyninės Latvijos ministras pirmininkas Karlis Ulmanis, vėliau tapęs šios šalies prezidentu, 1935 m. – Palangos burmistras daktaras Jonas Šliūpas.

1935 m. F. Kaunackis sirgo inkstų uždegimu. Liga komplikavosi, palietė plaučius. Tuo metu jis daugiau gyveno Skuode, Dariaus ir Girėno gatvės 6 numeriu pažymėtame name, nuomojamame bute, kur priiminėdavo ligonius. Jis iš paskutiniųjų stengėsi užtikrinti pra-

gyvenimą vaikams ir žmonai, pardavinėjo dvarui priklausiusią žemę. Mirė savo namuose, Kivyliuose, 1935 m. birželio 11 dieną.

Ferdinandas Kaunackis, pripažintas gydytojas, medicinos mokslų daktaras, draudžiamos lietuviškos spaudos saugotojas bei platinotojas, knygnešys, slaptos mokyklos mokytojas, visuomenės veikėjas, administratorius, labdaros teikėjas, Šaulių organizacijos rėmėjas, buvo išsilavinusi, plačių pažiūrų asmenybė. Jo dvaras, išaugęs iš valstietiško ūkio, XIX a. pab. – XX a. pr. buvo vienas stambiausių Kretingos apskrities dvarų, prie kurio veikė pirmoji ligoninė dabartinio Skuodo rajono teritorijoje. Jo sukurtas pavyzdinis ūkis, kuriame laikyta 17 arklių, 60 karvių, avių, klestėjimo metais buvo tapęs aplinkinių kaimų valstiečių ūkininkavimo mokykla, kultūros centru.

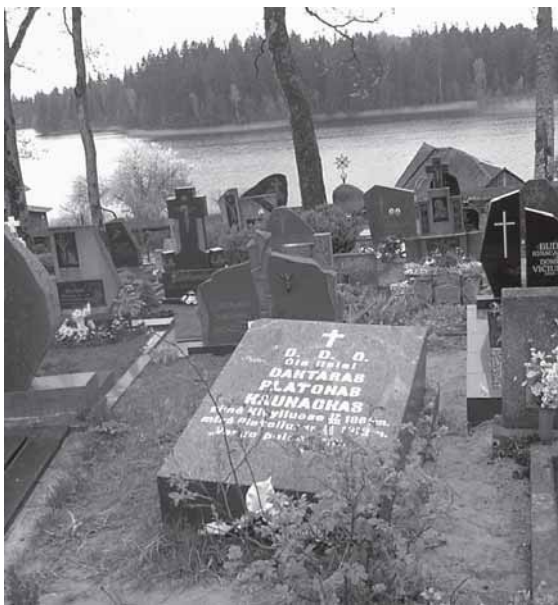
Bugenių dvarininkas Boleslovas Kaunackis nuosavybės teise valdė 1568,73 ha žemės. Pats jos nedirbo, nes buvo gydytojas. Žemės darbais rūpinosi samdomas ūkvedys ir gausi šeimyna. Boleslovas garsėjo kaip geras gydytojas ir žmogus. Pagelbėjęs gimdyvei, niekada neimdavęs pinigų, tik išstardavęs: „Ateisi pasidaruoti“. Todėl žmonės į jo dvarą prie darbų „šniūrais traukė“. Čia jie kasdien gaudavo valgyti mėsos. Ir nepiktas buvęs. Kai Bružienė gimdydama iš skausmo daktarui smarkiai įspyrusi ir labai dėl to išgyvenusi, jis elgėsis taip, lyg nieko neatsitiko. Istorikas Povilas Šverėbas rašo, kad apie dvarininko gerumą daug ką pasako ir toks nutikimas, kurį jam papasakojo Jucius: Svečiams buvęs kepamas kalakutas. Bernai pamatę jį ir suvalgę. Reikia nešti į stalą, o kalakuto nėra. Gaspadinė pasiskundė ponui, o bernai ne juokais išsigando. B. Kaunackis reagavo ramiai ir pasakė, kad jau tiems, kurie suvalgė kalakutą, mažiau kito maisto reikės, o svečiams paliepė iškepti kitą kalakutą.

Iš minėto istoriko sužinome, kad Kaunackis kaip gydytojas buvo žinomas plačiose apylinkėse. Anksti ryte į jo dvarą pradėdavo važiuoti žmonės. Juos priiminėjo ir gydė savo namuose, kur veikė ir vaistinė. Ypač geras buvęs moterų ligų specialistas. Kviečiamas vykdavo ir pas ligonius. Įdomiai imdavo atlyginimą: iš turtingųjų – daug, o iš vargingųjų – mažai, iš vargšų visai neimdavo, o ir vaistų jiems duodavo veltui. Vieniems išrašydavo vekselį, o kitiems pasakydavęs, kad gali ateiti patalkinti. Jeigu neateidavo, tokio skolininko nieškdavo.

Beveik legenda tapo pasakojimas apie tai, kaip viengungis Bugenių daktaras, susimąstęs apie artėjančią gyvenimo pabaigą, nuvyko pas Tirkšlių kleboną ir paprašė jo leidimo parapijos kapinėse pasistatyti patalpą, panašią į rūšį, kurioje galėtų atgulti amžinojo poilsio. Ar klebonas per brangiai užsiprašęs, ar leidimo tokiam statiniui nedavęs, kad B. Kaunackis sau pasakęs: esu nemažos žemės savininkas, tad kuriame galam turiu kitų malonės prašyti. Taip jam gimusi mintis savo žemėje iš betono ir akmenų pasistatyti kapą-rūšį. Su ūkvedžiu apėjo visas savo valdas ir vienoje vietoje padėjo akmenį, kurioje liepė pastatyti jo amžinojo poilsio būstą.

Visiems dovanodavo visas skolas – sudėgindavo skolų lapelius, vekselius, kad pagal juos niekas po jo mirties nesumanytų vargšų prievartauti, „kutavoti“. Daktaro laidotuvėse, kurios prisimenamos kaip labai iškilmingos, dalyvavo labai daug žmonių. Kiekvienas turėjo pasirašyti specialioje knygoje. Beveik visi mirusiojo (nabašninko) nešimo eisenoje ėjo su degančiais fakelais. Laidotuvės vyko kitaip, nei buvo šiame krašte įprasta. Buvo papjauta daug gyvulių. Tris dienas visus atėjusius sodino prie valgiais apkrautų stalų, valgydino, vaišino. Po šių laidotuvių visi ilgai minėjo Bugenių daktarą ir atsisveikinimą su juo.

Gydytojų Ferdinando, Boleslovo ir Platono Kaunackių brolis Vale-

Daktaro Platono Kaunackio kapas Platelių parapijos Beržoro kapinėse

rijonas, Lenkijoje baigęs Pulavų žemės ūkio ir miškų institutą, sugrįžo į gimtąją Žemaitiją, čia vedė Bugenių kaimo bajoro Vendelino Liutiko dukrą Jadvygą. Liutikų dvaras, ūkis buvo arčiau Ventos geležinkelio stoties. Jų žemės siekė Šerkšnės upę, prie kurios jaunavedžiai ir įsikūrė. Mažai tikėtina, kad Kivyliuose, netoli Aleksandrijos gimė ir užaugę valstiečiai Boleslovas bei Valerijonas Kaunackiai, vėliau apsigyvenę Bugeniuose, būtų sietini su sena Žemaitijos didikų gimine, žinoma šiose vietose. Pagal senosios Tirkšlių bažnyčios (1774–1776) statybos dokumentus, Vaitiekus Kaunackis buvo paskirtas vienos iš trijų grupių, rinkusių aukas šiai bažnyčiai, vadovu. Jo vadovaujama grupė surinko 600 lenkiškų auksinų. Šios prielaidos visiškai atmesti negalima, kol neišaiškintos visos aplinkybės, paskatinusios brolius kaip tik čia, o ne kur nors kitur, apsigyventi.

Valerijonas ir Jadvyga Kaunackiai vertėsi žemdirbyste – ūkininkavo, samdė šeimyną. Iki 1922 m. žemės reformos jie valdė 214,34 ha žemės ir miško. Valerijonas Kaunackis, Pulavų žemės ūkio ir miškų instituto auklėtinis, tapo Mažeikių miškų urėdijos Sedoje urėdu ir šias pareigas ėjo apie dešimt metų. Dvaro reikalais rūpinosi ūkvedys, jo žmona Jadvyga, o jis kas rytą išvykdavo į Sedą, vakare grįždavo namo. Iš žemės ir urėdo tarnybos galėjo gerai pragyventi. Jis rūpinosi ir Nepriklausomos Lietuvos pramone, kuri naudojo vietinę žaliavą, energiją. Vaikų nesusišaukė.

Priešais savo dvarą, kitoje Šerkšnės upės pusėje, ant aukštėliau esančios iškilumos, XX a. 3 dešimtmečio antroje pusėje Valerijonas Kaunackis pastatė plytinę su vieno degimo krosnimi. Prikrovę ją išdžiovintų žalių plytų, jos angą užmūrydavo, o išdegus ir viskam ataušus, angos mūrą išgriaudavo. Tekdavo laukti, kol jos turinį iškraus, kad vėl galėtų pakrauti plytas naujam degimui. Šis gamybos būdas pasirodė nenašus, todėl V. Kaunackis Vokietijoje užsisakė didelės zigzaginės degimo krosnies

(Nukelta į 74 p.)

Daktaras Ferdinandas Vytautas Kaunas-Kaunackis priėmimo JAV Baltuosiuose rūmuose 1979 m.; Uršulė Prušinskaitė ir F. V. Kaunas-Kaunackis S. Daukanto klėtelėje Kalviuose 1993 m. rugpjūčio 30 d.

(Atkelta iš 73 p.)

projektą. Pagal jį meistras Rudys pastatė naują plytinę, kuri visu pajėgumu pradėjo veikti 1934 metais. Matyt, tuo metu verslininkas Valerijonas Kaunackis atsisakė urėdo pareigų.

Lietuvoje pradėjus šeiminkauti sovietams, 1941 m. birželio mėnesį tuo metu jau senukai Valerijonas ir Jadvyga Kaunackiai buvo išvežti į sovietinės Rusijos gilumą. Juos staiga ištrėmus, kai kurie netoliese gyvenę žmonės džiaugėsi ir stebėjosi jų namuose radę daug gero: rūkytų lašinių, mėsos ir kitko (visa tai šeiminkų buvo sukaupta nemažai dvaro šeimynai maitinti). Per karą, šalį valdant sovietams, plytų fabrikas neveikė.

1941 m. birželio 16 d. iš Gailiškių kaimo į Mažeikių geležinkelio stotį rusų kareiviai atvežė tremtinės kelią pradėjusią Oną Girdenytę-Kniupiienę, gimusią ir augusią Kivilyuose. Po ilgos kankinančios kelionės ją su kitais tremtiniais nudangino į Altajaus kraštą, į Kalnų Altajaus autonominę sritį, prie Mongolijos ir Kinijos sienos. Išlaipino Ungudajaus gyvenvietėje, per kurią teka Ursulas ir nutiestas kelias iš Barnaulo per Bijską į Mongoliją.

Tremtyje buvusių senų žmonių dirbti nevarė, bet ir paramos jiems jokios niekas neteikė, net minimalios normos duonos neskubėdavo skirti. Čia Ona Girdenytė-Kniupiienė ir susipažino su Valerijonu ir Jadvyga Kaunackiais, išvežtais iš Mažeikių tuo pačiu traukiniu, kaip ir ji. Būdama jaunesnė už bugeniškius, ji kiek galėdama jiems padėjo, patarnavo. Ypač sunku buvo pirmaisiais metais, nes labai trūko maisto. Nuo bado dažnai gelbėdavo dilgėlių sriuba. Sulaukus pavasario, pasisodino bulvių, kitų daržovių, kurios čia gerai derėjo. Tremtiniais valdžia nedraudė „pelnytis“ iš verpimo ir mezgimo.

Taip jie ir toliau kartu būtų kentę tremtį, tačiau Ona 1947 m. ryžosi iš čia slapta pabėgti, nes Lietuvoje jos laukė vyras ir dukra. Pasisekė. Senukai Kaunackiai amžiams liko ten, Ungudajuje. Sovietų valdžia padarė viską, kad tremtinių vardas Bugeniuose būtų niekinamas, žeminamas ir užmirštas.

1990 m., Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę, neatsirado pretendentų, galinčių susigrąžinti iš Kaunackių nusavintą, atimtą turtą – jų puoselėtų sodybų likučius, jų nuosavybėje buvusios žemės bei plytinės.

Daug vargo, netekčių patyrė ir Ferdinando Kaunackio šeima. Jo žmona Regina buvo nužudyta 1945 m. balandžio 14 dieną Bugeniuose. Aldona, vyriausioji dukra, gimusi 1910 m., atskirai nuo tėvų iki karo gyveno Klaipėdoje. Aldoną pažinojusieji po karo uosta-

miestyje jos nebesutiko, nebematė – moteris nežinia kur dingo.

Napoleonas, gimęs 1914 m., Klaipėdoje 1931 m. baigė vokiečių Luizen gimnaziją. Humanitarinius ir karinius mokslus studijavo Vokietijoje. Baigęs studijas, buvo paskirtas dirbti į Lietuvos kariuomenės generalinį štabą. Okupacijos sulaukė turėdamas kapitono laipsnį. Laisvai kalbėjo, rašė ir skaitė anglų, vokiečių, rusų bei lotynų kalbomis. 1944 m., artėjant rusų frontui, N. Kaunackis su žmona atvyko į Plungės rajono Rotinėnų kaimą ir apsigyveno pas žmonos gimines.

Rusams pralaužus frontą Mažeikių rajone, ties Pievėnais, broliui raginamas evakuotis, nesutiko. Jis tada kalbėjo: „Aš daviau priešai ginti Lietuvą nuo priešų. Negalvoju jos sulaužyti, todėl pasiilku“. Frontui pražūsus į vakarus, svainiai Jonas Paulauskas, Napoleonas Kaunackis ir Aleksandras Jonaitis gyveno pusiau nelegaliai, o 1945 m. vasario mėnesį išėjo į mišką ir įsijungė į partizaninį judėjimą. 1945 m. birželio 4 d. legiono štabe turėjo įvykti jo susitikimas su kapitonu Darbutu. Lydimas vietinių partizanų, iš savo žemės miškais pasiekė Pociaus sodybą. Kelios valandos iki jiems atvykstant Pociaus ir Mažrimo sodybos buvo nusiaubtos saugumo kareivių – norėta suimti vadus. Sodyboje buvo palikta pasala. Ten Napoleonas Kaunackis ir žuvo. Jo kūno nerasta.

Regina, gimusi 1913 m., tikriausiai, kaip ir Napoleonas, baigė Luizen gimnaziją. Su broliais ar su kitais pabėgėliais ji spėjo pasitraukti į Vakarus. XX a. pabaigoje Regina gyveno S. Petersburge, (Floridos valstija, JAV). Daugiau informacijos apie ją nepavyko rasti.

Raimondas, Ferdinando ir Reginos Kaunackių pirmagimis, gimęs 1909 m., buvo baigęs gimnaziją. 1941 m. jį sovietų okupacinis režimas suėmė ir nuteisė 10 metų lagerių Rusijos šiaurėje, Norilске. Išliko gyvas, vėliau gyveno Kaune. Lietuvos Atgimimo ir Nepriklausomybės atstatymo nesulaukė – mirė apie 1970-uosius.

Algirdas iš banko parceliuojamo tėvo dvaro nupirko 20 ha žemės, bandė įsikurti tėviškėje. 1941 m. vadovavo būriui, kuris priešinosi sovietinei okupacijai. Tų pačių metų gegužės 3 d. kunigas A. Kunderis Aleksandrijos bažnyčioje moterystės ryšiui palaimino jaunąjį ūkininką Algirdą Kaunackį ir naujųjų Kivilyų dvaro šeiminkų dukrą jaunąją ūkininkę Joaną Baltrukonytę. Jie spėjo pasitraukti į Vakarus. Prasidėjus trėmimams, tremiamųjų sąrašė pirmuoju buvo įrašytas Algirdas Kaunackis. Sovietams jo nepasisekė suimti. A. Kaunackis mirė 1981 m. Kanadoje.

Ferdinandas Vytautas Kaunackis, kai 1935 m. mirė jo tėvas,

buvo keturiolikmetis. Jo, gimnazisto, kelias buvo gana sudėtingas. Jis mokėsi Klaipėdos, Skuodo, Kauno „Aušros“ berniukų ir Mažeikių gimnazijose. Pirmyn stūmėsi privačiai dėstydamas matematiką, lotynų ir vokiečių kalbas. 1939 m. Mažeikių gimnaziją baigė pelnydamas pirmojo mokinio vardą. Jis buvo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto Medicinos skyriaus XX laidos absolventas, labai gerai išlaikęs baigiamuosius egzaminus. Stažuotę atliko Mažeikių apskrities ligoninėje. 1943 m. vedė sporto išvykų draugę iš Mažeikių gimnazijos laikų Vandą Galminaitę. 1944 m. kovo 15 d. tapo diplomuotu gydytoju. Į Vakarus per Jugoslaviją pasitraukė dar 1944 m. rugsėjo mėnesį. Kelyje susilaukė pirmagimio sūnaus. Spalio 4 d. pasiekė Austriją. Iki 1945 m. balandžio dirbo Austrijos Alpių aliuminio rūdos kasyklų ambulatorijoje. Priartėjęs Rytų frontui, su šeima perbėgo į amerikiečių zonoje buvusį Altheimą, kuriame surado darbo pas bažnytikaimio gydytoją. Gerai mokėdamas vokiečių ir anglų kalbas, nesunkiai gavo tarnybą Linco mieste veikusioje amerikiečių karo ligoninėje. Ten civilinio skyriaus vyr. gydytojo pareigas F. V. Kaunackis ėjo 1947–1948 m., aktyviai įsijungė į tautiečių lietuvišką veiklą.

Galutinai išsprendus karo pabėgėlių reikalams, gydytojo šeima pasiekė Jungtines Amerikos Valstijas ir 1949 m. sausio 19 d. pradėjo kurtis Čikagos lietuviškajame Cicero priemiestyje. 1950 m., po vienerių metų privalomos stažuotės, F. V. Kaunackis iš karto išlaikė valstybinius egzaminus ir įgijo medicinos gydytojo praktikos teises visoje Iliinojaus valstijoje. Tų pačių metų rudenį Cicere jis atidarė savo privačią gydymo įstaigą.

Bronius Kviklys, 1964–1968 m. JAV išleido keturių tomų enciklopedinį veikalą „Mūsų Lietuva“. Joje jis pateikia etnografinės Lietuvos miestų ir miestelių, kaimų ir kitų vietovių istorijos, architektūros, geografijos, etnografijos bruožų apibūdinimus. Šių tomų rengėjui ir leidėjui žinias apie Truikinių (Aleksandrijos) parapiją, duomenis surinko ir aprašyti parengė daktaras Ferdinandas Vytautas Kaunas, kuriam talkino kunigas Vaclovas Martinkus ir iš Truikinių kaimo kilęs Jonas Budrikis.

Daktarui Ferdinandui Vytautui Kaunui 1971–1973 m. buvo patikėtos Pasaulio lietuvių gydytojų sąjungos ir Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos pirmininko pareigos. Tenykštis žurnalas „Medicina“ rašė, kad lietuvių gydytojai neapsiriko išsirinę jį pirmininku. „Jis – plačios erudicijos, aukštos kultūros ir inteligencijos vyras. Plataus masto visuomenininkas ir didelis savo tėvynės Lietuvos mylėtojas. Jis pasižymi taktu ir tolerancija. Jo tautinei veiklai ir energijai nėra ribų. Geras organizatorius. Garbingas šeimos tėvas ir geras savo profesijos žinovas.“ Dar pridursime: užaugino sūnų ir dvi dukras, kurie senelį 1993 m. jau buvo pradžiuginę šešiais anūkais.

1989-aisiais, Lietuvos atgimimo metais, jauniausias Kivylių daktaro Kaunackio sūnus, paveldėjęs tėvo vardą, ryžosi aplankyti gimtinę Lietuvą. Skristi reikėjo per Maskvą, neleidusią „išvaduotoms ir globojamoms“ sąjunginėms respublikoms turėti tiesioginį kontaktą, ryšį su pasauliu. Pasiekęs Vilnių, tuoj išskubėjo į vietas, pažįstamas iš vaikystės ir jaunystės, apie kurais kiek naujų žinių buvo gavęs iš Lietuvoje likusių giminių.

Trečiajį ir paskutinį kartą į gimtąją Žemaitijos žemę jis atskrido 1993 m. ankstyvą, šiltą pavasarį. Apžiūrėjo motinai ir broliui Napoleonui padarytus ir pastatytus antkapinius bei atminimo paminklus, nusipaveikslavo prie jų. Paskutinį kartą jis čia, Žemaitijoje, keliavo žinomais vaikystės ir jaunystės keliais.

1993 m. Skuodo rajono kultūros darbuotojai, Lenkimai rengėsi minėti Simono Daukanto 200-ąsias gimimo metines, priešais Lenkimų bažnyčią jam pastatyti paminklą. F. V. Kaunackis tais metais užsuko ir į Kalvius, iš kurių 1829 m. birželio 18 d. jo proselnelė Anastazija Daukantaitė išėjo gyventi pas Kazimierą Kaunackį į Kivylius.

Duris į klėtelėje įrengtą ekspoziciją atidarė jo tolimesnė giminaitė Uršulė Prušinskaitė. Su ja maloniai apsikabino, susipažino ir nusipaveikslavo, sustoję prie S. Daukanto portretinio paveikslas. Apžiūrėdamas klėtelėje įrengtą ekspoziciją, vis tapšnojo Uršulei per pečius, glostė, džiaugėsi ją sutikęs.

Vėlesniuose laiškuose iš Cicero F. V. Kaunackis pasisakė susirašinėjantis su telšiškiu Kostu Juknevičiumi, kurio tėvas sekretoriavęs pas jo dėdę Valerijoną Kaunackį, kai šis dirbo Sedoje Mažeikių urėdijos urėdu. Atsakymus rašantis žurnalistei Danutei Mukienėi, istorikui Povilui Šverebui. Apgailestavo, kad visokie neramumai abiejose Atlanto pusėse, na, ir amžius bei sveikata vis priverčia atidėlioti ketvirtąją kelionę į Lietuvą. Todėl „jaučiuos kiek nusi kaltęs savo gimtajai žemei“. 1993-ųjų liepa: „Užvakar parašiau kivyliškiui kaimynui, vaikystės draugui, akmenų kolekcionieriui Vaciuui Intui... Kolega Vytautas Kleiza rugpjūčio 21–22 Kaune organizuoja mūsų XX laidos aukso jubiliejų...“

„1999, kovo 19 dieną Jaunimo centre vykusiame Lietuvių gydytojų sąjungos susirinkime susipažinau su chorų dirigentu, pedagogu Algiiu Zaboru, atvykusiu iš Klaipėdos universiteto. Jis, pusę metų dirbęs Čikagoje, gegužės 5 dieną išvyko atgal. Prof. Alg. Zaboras, pianino maestro, mus šventiškai nuteikė gydytojų vakaronės metu“.

Kivylių daktaro Ferdinando Kaunackio jauniausiąjį sūnų, didžiųjų savo veiklos dalį gyvenusių Čikagos priemiesčiuose ir ten 2008 m. rugpjūčio 6 d. po sunkios ligos mirusių, artimieji pašarvojo Lemonto laidojimo namuose. Vietoje gėlių šeimos nariai laidotuvių dalyvių prašė aukoti Lietuvos Fondui. Šv. Mišias aukojo Palaimintojo Jurgio Matulaičio misijoje. Iškilų tautietį palaidojo Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse (sekcija 71, blokas A, sklypas 19, kapas 2).

Šiandien Skuodo rajone nebėra kažkada šiose vietose buvusios populiarios Kaunackio ar Kaunecko pavardės. Tuo tarpu, kitos S. Daukanto sesers Onos Prušinskienės palikuonys, gyvendami tėviškėje – Kalviuose, matė sovietinę okupaciją, kolūkinę santvarką. Uršulė Prušinskaitė (1923–1993) buvo paskirta restauruotos Daukantų sodybos klėtelės ir joje įrengtos ekspozicijos žymiajam savo giminaičiui prižiūrėtoja. Priimdavo lankytojus, jiems atrakindavo klėtelės duris. Jai sovietų valdžios pastatytame namelyje, esančiame šalia Simono Daukanto klėtelės, šiandien dar gyvena Stasys Prušinskas.

Šios publikacijos pradžioje minėtoje J. Vyšniausko knygoje „Dvaras prie Aleksandrijos“ iš užmaršties prikeliama ne tik mokyčiausia ir veikliausia Simono Daukanto giminės šaka Kaunackiai, gyvenę Kivyliuose, šalia Truikinių bažnytikaimio, Bugeniuose, Plateliuose... Joje atskleidžiamos Aleksandrijos gyvenvietės pavadinimo atsiradimo aplinkybės. Nušviečiama seniūnijos centro – Aleksandrijos miestelio istorinė, ekonominė ir kultūrinė raida. Pasakojama apie bažnyčių Žemaitijoje statytoją Baltramiejų Kalendą, kitus Truikinių parapijos žmones, jų darbus, likimus. Pateikiama paslaptingo gamtos kampelio – Truikinių pelkės – susiformavimo, jos augmenijos apžvalga.